

Szeibert Márton

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-teológia fényében

(2., egyben a záró rész.)

Szent Ágoston

Röviden Ágostonról

Aurelius Augustinust (354-430) a keresztény filozófiatörténet a Nyugat tanítójaként tartja számon. Tekintélye a katolikus teológiában Aquinói Szent Tamáséval vetekszik. Míg Tamást az arisztotelizmus, addig Ágostont az újplatonizmus „megkeresztelőjeként” jegyzik. Szellemi életútját a következő kulcsszavakkal foglalhatjuk össze: Cicero, manicheizmus, szkepticizmus, újplatonizmus, Szent Ambrus, szellemi válság, megtérés. Vanyó László így fogalmaz: *„Személye a nyugati egyház szellemi középpontja volt az 5. században, tekintélyével senki nem versenyezhetett.”*³

Leghíresebb művei: Vallomások, Isten városáról, Beszélgetés Önmagammal (Fiatalkori párbeszéd), Szabad akaratról (Fiatalkori párbeszéd), Az igazi vallásról, A Szentháromságról, A zsoltárokról, stb. A Visszavonások című könyvben visszavonta műveit, hogy visszavonja az esetleges tévedéseit.

Ágoston, akárcsak Karl Rahner és Pável Márta, misztikus tapasztalatainak köszönhette nagyságát. Mind a 3 teológiában egy dolog dominál és egy dolog teszi igazán különlegessé és igazzá: az Istennel való a priori tapasztalatra hivatkoznak, az Isten közvetlen megélésére bátorítanak. Ágostonnál: *„Ne keresd kívül, fordulj vissza tenmagadhoz, az ember bensejében lakik az igazság. Ha pedig azt látnád, hogy saját természeted is változik, akkor emelkedj tenmagad fölé”*.⁴ Ágoston „illuminatio”-nak nevezi azt, amikor az Istennel való találkozás megvilágítja az elmét, és belátást ad neki.

---

³ [13]: VII. fejezet/7., 307.o.

⁴ De vera religione, 39, 72

Ágoston szabadsága

„Ágoston a görög polisz autarkeia-jában megnyilvánuló szabadságfogalommal szembeállítja a transzcendenciára támaszkodó személyes szabadságot. Szabadságfogalmának roppant horderejét igazolja hatástörténete: az európai gondolkodásban, szabadságmozgalmakban és világfelfogásban kibontakozó szabadság növekedése.”⁵

A következőkben nem foglalkozom Ágoston különböző korszakaival, csupán a pelagiusi viták során letisztult szigorú augusztinizmust mutatom be.

Ahogy az a bevezetésben már leírtam, hogy a szabad akarat és a szabad cselekvés fogalmai megkülönböztetendők, általában a szabad akarat mellett érvelő emberek is tisztázni szokták, hogy az akarat szabadsága nem jelent mindenhatóságot. Tehát azért, mert nem tehetek meg akármit, attól még az akaratom lehet szabad. Ez a fogalomtisztázás értelemszerű, de szükséges a félreértések elkerülése végett. Ágoston is letisztázza ezt. „Azonban az akarat akkor is akarat lenne – nem másé, hanem azé, aki akar – , még ha nem is tudja véghezvinni azt, amit akar.”⁶

Még amolyan bevezetésként azt is meg kell említeni, hogy Ágostonnál (már az ókeresztény korban!) egyértelmű volt a térnek és az időnek az összefonódása, és hogy ezek csak a változandó világban jellemzőek. „Éppen úgy nem lehet a világ keletkezése előtt végtelen időközről, mint a világon kívül végtelen térközről beszélni, mivel, amint a világ előtt nem volt idő, úgy a világon kívül nincs hely.”⁷

A szabad akarat kérdése sokszor kapcsolódik össze (hibásan) azzal az igazsággal, hogy Isten előre tud mindent. Mert ha előre tudja, hogy hogyan fogok dönteni, akkor nincs is szabad akaratom, hiszen már eleve adott, hogy mi lesz a döntésem. Természetesen tudjuk, hogy Isten időn kívüli látása az én szabad döntésem kimenetelét látja, és azért mert ő látja, attól még az én döntésem szabad, legalábbis ezt fejt ki Ágoston, és mereven elutasítja azokat, akik ilyen módon próbálják meg vagy a szabad akaratot, vagy az Isten mindentudását tagadni. „Mert a legnagyobb esztelenség elismerni azt, hogy van Isten, de tagadni azt, hogy ez az Isten előre tudja a jövőt.”⁸ „E kárhozatos és istentelen kísérletekkel szemben is valljuk, hogy egyfelől Isten mindent tud, mielőtt azok megtörténnének, másfelől saját

---

⁵ [4]: 5.2.2./132.o.

⁶ [5]: 05. könyv/10. fejezet, 342.o.

⁷ [7]: 11. könyv/5. fejezet, 40.o.

⁸ [5]: 05. könyv/9. fejezet, 335.o.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

akaratainkból tesszük meg azt, amiről érezzük és tudjuk, hogy csak saját akarataink által vittük véghez."⁹

Nagyon érdekes, hogy Rahnerhez hasonlóan Ágoston is él azzal a logikával, hogy az „egyszeri” szót az isteni örök jelennel kapcsolja össze. „... a Szentírás ezt mondja: „Egyszer szólott az Isten, s azt a kettőt hallottam, hogy a hatalom az Istené és Tiéd Uram, a kegyelem is, aki megfizetsz mindenkinek az ő cselekedete szerint.”¹⁰ Ugyanis e kifejezésen: „egyszer szólott”, azt értjük, hogy „állandóan, azaz szüntelenül szólott”, amint szüntelenül tudja a jövődőt is, és mindazt, amit majd tesz.”¹¹

Amint az többször is említésre kerül, a szabad akarat megértésének egyik alapproblémája az, hogy ha hisszük, hogy mindennek van oka, akkor minden döntésünknek van oka, akkor pusztán az okok ismeretében tudható, hogy mi lesz a döntés, ergo lehetetlen a szabad akarat létezése (lásd a **Hiba! A hivatkozási forrás nem található..** fejezetben). E szerint a gondolat szerint a világban tapasztalható minden jelenség (beleértve az emberi döntéseket is) visszavezethető az azokat kiváltó okokra. A szabad akarat létezése azonban csak úgy képzelhető el, hogy a lény bármit akarhat, vagyis hogy az akaratot nem kell, hogy egy ok megelőzze. Ágoston ezt úgy fogalmazza meg, hogy az akarat egyfajta indítóok a természetben. „Ennélfogva, aki az összes dolgok okait előre látta, bizonyára ismerte ezek között a mi akaratainkat is, amelyről előre látta, hogy cselekedeteinek indítóokává válik. ... Mi ugyanis nem tagadhatjuk az úgynevezett véletlen okokat – amiből származik a véletlen szó is –, hanem rejtett okoknak nevezzük, amelyeket az igaz Isten vagy bármelyik lélek akaratának tulajdonítunk.”¹²

A fenti idézet megdöbbentő abból a szempontból, hogy sok XX.-XXI. századi gondolkodó a modern fizikára alapozzák ugyanezt. Konkrétan azt állítják, hogy a szabad akarat azért elképzelhető, mert a fizikai törvények sem determinisztikusak. Legtöbbször a Heisenberg-féle határozatlansági relációra hivatkoznak, miszerint minden fizikai jelenség csak adott valószínűséggel következik be, teljes bizonyossággal semmit nem tudunk mondani egy-egy kísérlet kimeneteléről. Erre hivatkozva mondják, hogy akár Isten keze is lehet ez, vagy hogy ez a fizikai furcsaság ad helyet a lények szabad akaratának. Ezt a véletlenszerűséget nevezi Ágoston rejtett oknak, és ő is erre hivatkozva érvel mind a szabad akarat, mind Isten világba való beavatkozási lehetősége mellett. Ezzel tehát időben messze megelőzte a modern gondolkodókat, bár

---

⁹ [5]: 05. könyv/9. fejezet, 337-338.o.

¹⁰ Zsolt62,12-13

¹¹ [5]: 05. könyv/9. fejezet, 338.o.

¹² [5]: 05. könyv/9. fejezet, 338-339.o.

természetesen a modern fizikára nem tudott hivatkozni. Mindenesetre ilyen módon Ágoston is úgy válaszol az „ok-okozati problémára”, hogy a világ nem zárt, hanem nyitott rendszer, és a szabad döntéseknek nem kellene külön indítóokok, hanem éppen azokat nevezhetjük indítóoknak. Vagy másképp megfogalmazva, léteznek olyan dolgok, amiknek nincsenek okai. És itt ellentmondásba kerülünk Leibniz és Laplace említett tételeivel (lásd: **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** fejezet). Erről később még lesz szó a 0. fejezetben.

A szabad akarat mellett természetesen itt is felmerül a kérdés, miért van egyáltalán rossz a világban. Ágoston egyértelműen kijelenti, hogy semmi esetre sem Istentől származik a rosszakarat. *„Ennél fogva a rossz akarat elhatározás nem tőle származik, mivel ez már ellenkezik a Tőle származó természettel.”*¹³

Sőt, tovább megy ennél, és egy szintén nagyon előrehaladott gondolkodásmóddal kifejti, hogy egyáltalán nincs is értelme annak, hogy a rossz okát keressük. *„Tehát senki se kutassa a rosszakarat előidéző okát. Ugyanis nem létrehozó, hanem fogyatékosági oka van, mivel a rosszakarat nem létrehozás, hanem fogyatékoság. Mert a Legfőbbtől a legjelentéktelenebbhez való pártolás nem egyéb, mint a rosszakarat kezdete. Továbbá aki az ilyen elpártolások okát igyekszik kikutatni, mivel itt nem létesítésről, hanem hiányról van szó, amint mondtam, nos, az ilyen ember úgy tesz, mint aki a sötétséget akarja látni, vagy a csöndet hallgatni. Pedig mind a kettő ismeretes előttünk, az egyik a szemünk, a másik a fülünk útján. Csakhogy nem külső megnyilvánulásuk szerint, hanem külső megnyilvánulásuk hiánya folytán ismerjük. Tehát senki ne kívánja megtudni tőlem azt, amiről tudom, hogy nem tudom; hacsak nem azért, hogy megtanulja nem tudni azt, amiről tudni kell, hogy tudni nem lehet. ... Éppen így fogja fel elménk is megértés által az értelmi formákat. Ahol azonban ezek hiányoznak, meg nem értés által szerez róluk tudomást. Ugyanis: „Ki érti meg a vétkeket?”*¹⁴¹⁵

Ez a rész több szempontból is megdöbbentő. Egyrészt párhuzamba állítható az Aquila-teológiából megismert „önkivonás” fogalmával az, amikor Ágoston azt írja, hogy a rosszakarat nem létrehozás, hanem fogyatékoság. Jóllehet, Ágoston a rosszakaratról ír, az Aquila-teológiában pedig a teremtésnél olvashattuk ezeket a sorokat. A párhuzam mégis érdekes, főleg ha belegondolunk, hogy az Aquila-teológia szerint a teremtés oka az, hogy Isten gondoskodik még az elpártoló,

---

¹³ [5]: 05. könyv/9. fejezet, 340.o.

¹⁴ Zsolt18,13

¹⁵ [7]: 12. könyv/7. fejezet, 105-106.o.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

tékozló fiairól is, tehát lényegében a bűnnel, a rosszakarattal érték el a lelkek azt, hogy Isten szerető kegyelme a lelkek lehalványult fényüknek megfelelően önmagát is lehalványította/kivonta abból a „térből”, ahol a lelkek így a loglocal világukat megélhetik. Tehát a „fogyatékoság” szó Ágostonnál és az „önkivonás” vagy „anticselekedet” az Aquilában párhuzamba állítható.

A másik szempont, ami érdekessé teszi az idézett részt, az az, amire már utaltam korábban is, hogy a szabad akarati döntésnek, de legalábbis a rossz mellett való döntésnek nincs olyan oka, ami a döntést kiválthatta volna. Hiszen ha lett volna, akkor nem a szabad akarat döntött. Ez az, amit már írtunk, és amit Ágoston rejtett oknak, indítóoknak nevezett. Itt azonban még hangsúlyosabban kiemeli, hogy a rossznak ne keressük az okát. Úgy hiszem, hogy ennek a gondolatnak nagyon mély gyökere van, amit majd megpróbálok kicsit jobban kifejteni a 0. fejezetben.¹⁶

A szabad akarat kapcsán fontos és egyben nagyon gyakorlatias kérdés, hogy az indulataink, érzéseink mennyire a saját akaratunk terméke, mennyire tehetünk róluk. Ágostonnak ismét érdekes meglátása van ezzel kapcsolatban. *„Mert hiszen minden indulatban akarat van; sőt mindegyik nem egyéb, mint akarat. Ugyanis mi más a vágy és az öröm, mint azokba a dolgokba való beleegyezési akarat, amelyet kívánunk. S mi más a félelem és a szomorúság, mint bele nem egyezési akarat azokba a dolgokba, amelyeket nem óhajtunk? Ha azonban a kívánás által beleegyezzünk azokba a dolgokba, amelyeket akarunk, azt már vágnak, amikor pedig az élvezés által egyezünk bele abba, amit akarunk, azt már örömnak nevezzük. Hasonlóképpen, amikor nem egyezünk abba, aminek megtörténtét nem akarjuk, az ilyen akarat a félelem. Amikor pedig nem egyezünk abba, ami akaratunk ellenére bekövetkezik, az ilyen akarat a szomorúság.”*¹⁷ Ágoston még folytatja ezt a gondolatot azzal a szép résszel, hogy ezek alapján az, aki Isten szerint él, annak szeretnie kell a jót, és gyűlölnie a rosszat, de ez már nem tartozik szorosán a témánkhoz. Azonban a kiidéztet rész kicsit ellentmondásosnak, vagy legalábbis körkörös érvelésnek tűnik, ezért nézzük meg közelebbről, különösen a „vágy” szó körüli részeket. A második mondatot leegyszerűsítve ezt kaphatjuk: *„A vágy ugyanaz, mint a beleegyezési akarat abba, amit kívánunk.”* Itt visszanyúltam az eredeti latin szöveghez:¹⁸ a vágy „cupiditas”, a beleegyezési akarat

---

¹⁶ Ezek a gondolatok már megjelentek egyszer, vö.: [9]: 2014/I.: Filozófia a determinizmusról és a rossz létezéséről

¹⁷ [7]: 14. könyv/6. fejezet, 210.o.

¹⁸ [10]

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

„voluntas in eorum consensionem”, a kívánunk pedig „volumus”. Szó szerinti fordításban tehát (a lerövidített mondat): „*A vágy ugyanaz, mint beleegyezési akarat abba, amit akarunk.*” Ez a kis elemzés azért lehet lényeges, mert a vágy szóban valóban indulat, érzelem van, viszont a kíván szó kevésbé egyértelmű. A szöveg tehát úgy interpretálható, hogy például ha megfogalmazódik bennem, hogy jó lenne a spájzból kivenni egy kis nassolni valót, miközben tudom, hogy az nem válna hasznomra, de még a gondolat megszületésekor ezt csírájában elutasítom, és nem foglalkozom többet vele, akkor ez nem alakul át mélyebb indulattá, vágyódássá. Ilyen módon, minden érzésünkért is felelősek vagyunk. És ha tovább gondoljuk a fenti idézetet, akkor értelemszerűvé válik, hogy ha nem akarunk semmi mást, csak azt, amit Isten akar, akkor nem érheti semmilyen szomorúság az embert és a félelem szót is kitörölhetjük a szótárunkból. Azoknál a vallásos csoportoknál (legyen az keresztény, buddhista, mohamedán vagy bármi más), amik a saját akarat megszüntetését, vagy Istennek való átadását hangsúlyozottan szorgalmazzák, azoknál a hívek – ha komolyan veszik ebbéli hitüket – nagy tehertől mentesülnek, mert nem sújtja őket szomorúság a be nem teljesült akaratok miatt, és nem éri őket ugyanezen okból a félelem sem. Erre írja Eckhart Mester, hogy a világról levált szív lehet csak igazán boldog.¹⁹ Így érthető a Római levél is: „*az Istent szeretőknek minden javukra válik*”²⁰. Illetve szintén ebből a gondolatból eredeztethető Ágoston további gondolata, miszerint „*a rosszat nem a külső dolgokban kell keresni, hisz aki vágyik a rosszra, az pont olyan bűnös, mint az, aki megteszi. Valamennyi rossz cselekedetben a vágy tör uralomra. A vágy pedig nem más, mint az isteni törvénytől való elfordulás.*”²¹ A fenti példák igazolják, hogy a keresztény tanítást már a kezdetektől fogva áthatja az a bölcsesség, ami az olyan jellegű önmehtagadásra tanít, ami az ego akaratának a teljes felszámolására vonatkozik, ennek ellenére a mai korban ezt sokszor elfelejti a katolikus hívő, valahogy ez nincs kihangsúlyozva.

Ágostonnál is egyértelmű, hogy az igazi szabadság az Istennel való együttlét. A bűn pedig, ami elválaszt Istentől a szolgaságot, azaz a szabadság elvesztését okozza. „*a szolgaság első oka a bűn, mert a rosszakaratú ember akkor is szolgálja saját vágyainak, ha nem áll más ember szolgasága alatt. ... Mindaz, aki bünt cselekszik, a bűn szolgálja.*”²² ... Márpedig a béke olyan rendje szerint, amelyben

---

¹⁹ Vö.: [20]

²⁰ [21]: Róm8,28

²¹ [11] (Megtekintés dátuma: 2018.10.23.)

²² Jn8,34

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

emberek vannak egymásnak alávetve, épp annyit használ az alacsony helyzet azoknak, akik szolgálnak, mint amennyit árt a felsőbbrendű helyzet gőgje azoknak, akik uralkodnak. ... Ezért inti az Apostol a rabszolgákat, hogy vessék alá magukat uraiknak, és szívből, jó szándékkal szolgálják őket.²³ azért ugyanis, hogy ha uruk uralma alól felszabadulni nem is tudnak, maguk tegyék szolgaságukat szabadsággá ezen a módon, azzal, hogy nem megalázó félelemből, hanem hitbeli szeretettel szolgálnak mindaddig, amíg véget ér az igazságtalanság, eltűnik mindennemű emberi főség és uralom, és Isten lesz minden mindenben.²⁴²⁵ Ebben a részben már nem csupán az akarat szabadságáról van szó, hanem általánosságban a szabadságról. Bár Ágoston nem él a transzcendens szabadság fogalmával, nyilvánvaló, hogy ha szabadabbnak tekinti a rabszolgákat, mint az uraikat (feltéve, hogy ez utóbbiak a saját bűneik szolgálói), akkor a szabadságot nem hétköznapi értelemben, hanem lelki értelemben és hosszútávon értelmezi, mely összeegyeztethető a transzcendens szabadság rahneri és Aquilás fogalmával is.

Ágoston szerint csökkenhet a szabad akarat, vagy legalábbis a bűn általi rabság alól egyre nehezebb kitörni, és végső soron csak Jézus Krisztus kegyelmével tudunk kiszabadulni. Nézzük meg alább Ágoston hogyan fogalmazza ezt meg. „Ha viszont (a bűnös hajlamok) már megszokták, hogy legyőzik az embert és parancsolnak neki, fárasztóbb és nehezebb küzdeni ellenük. A győzelem felettük csak a valódi igazságosság szeretete által lehet igazi és tiszta, ez pedig Krisztus hitében van meg. Ha ugyanis előttünk van a parancsoló törvény, de nincs meg az azt támogató szellem, akkor a bűn iránti vágy, éppen a tiltás miatt, megnövekszik és győzelmet arat: bekövetkezik a tilalom áthágása. Nem ritka az sem, hogy a nyilvánvalóbb bűnös hajlamokat más, rejtettebb bűnös hajlamok győzik le, amelyeket erényeknek gondol az ember, holott a gőg és a tetszelgés valamiféle ingatag magasra törése uralkodik bennük. Akkor tekinthetjük tehát a bűnös hajlamokat legyőzöttnek, amikor Isten szeretete győzi le azokat; ezt pedig csak Isten ajándékozhatja, de még ő is kizárólag az által, aki a közvetítő Isten és ember között: az ember Jézus Krisztus által...”²⁶

Bár már egyszer beidéztem feljebb, most mégis újra bemásolom ide, hogy lássuk, mennyire egybevág Ágoston teológiája az Aquila-teológiával, csupán annyi az eltérés, hogy az Aquila-verzióban általánosabb igazság lett megfogalmazva, életek hosszú sorára

---

²³ Ef6,5

²⁴ 1Kor15,24-28

²⁵ [8]: 19. könyv/15. fejezet, 240-242.o.

²⁶ [8]: 21. könyv/16. fejezet, 410.o.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

ugyanaz, ami Ágostonnál egyetlen életre értendő, de mind a két esetben Krisztus a szabadító. *„Az észhez térés lehetősége még elvileg megmaradna nekünk, de minél messzebbre kerülünk Isten valóságától, annál jobban növekszik a loglocal homálya, és ez egyre nehezebb lesz. Olyan szinten már, mint ez a földi élet, a 3D, segítség nélkül abszolút lehetetlen a visszamenetel. Az igazi, egyetlen valós segítség csakis Jézus Krisztus saját maga lehet, és senki más.”*²⁷

Ágoston a fenti idézetben megemlíti, hogy csak Isten kegyelme szabadíthat ki. Itt megint felmerül a kérdés, hogy ha az ember a bűnei miatt olyannyira elvesztette a szabadságát, hogy saját erejéből nem tud kiszabadulni, akkor Isten mi alapján adja meg valakinek a szabadító kegyelmet, és mi alapján vonja azt meg másoktól. Ágoston kegyelemtanáról ezért szükséges pár szót szólni, amit Pelagius-szal kell kezdenünk.

Pelagius brit szerzetes volt, aki 390 körül megismeri a római fényűzést és laza erkölcsöt. Elkezd hirdetni, hogy a bűnéért mindenki maga felelős, nem lehet ezt az emberi természet gyarlóságára hárítani. Aszkétikus életet élt, magas erkölcsi ideákra törekedett és az emberi természet jóra törekvő képességét hangsúlyozta. Tanításában kifejti, hogy nincs a természettel veleszületett bűn, a szabad akarattal mi csak utánozzuk Ádám vétkét, de nem örököltük tőle. A bűnhöz tudatos hozzájárulás kell, azaz a gyermekeknek nincs bűnük, de a megváltásra és a keresztségre nekik is szükségük van.

Ágoston a vallomásokban azt írja, *„Megtartóztatást parancsolsz, add meg, amit parancsolsz, azután parancsold, amit akarsz!”*²⁸ Ezt Pelagius nem tudta elfogadni, mondván, hogy *„aláássa az emberek erkölcsi felelősségérzetét”*²⁹. Pelagius elítélte azt a nézetet, miszerint *„az ember képtelen Isten parancsainak teljesítésére, mert annyira megromlott akarata az első bűn következtében.”*³⁰ Szerinte a kegyelem *„isteni segítség, melyet a tanítás és Krisztus példája közvetít az ember számára.”*³¹ A vita kezdetben viszonylag udvarias formában zajlott, melyet első körben Jeromos mérgesített el, aki „hájas kutyának” nevezte Pelagiust. A vita kissé politikai szint is kapott, mert bár Zosimus pápa első körben megfelelőnek találta Pelagius írását az akaratszabadságról, ez oly mértékű felháborodást okozott az afrikai püspökök körében, akik követeket küldtek a ravennai császári helytartókhöz is, hogy végeredményben a pápa is elítélte Pelagiust. Ágoston a Római levél *(„Egy ember által jött a bűn ebbe*

---

²⁷ [3]: 7. fejezet: 110.o.

²⁸ Confessiones, X,29,40

²⁹ [13]: VII. fejezet/7., 331.o.

³⁰ [13]: VII. fejezet/7., 331.o.

³¹ [13]: VII. fejezet/7., 331.o.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

*a világba, a bűn által pedig a halál, s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett.*³²⁾ alapján vallotta, hogy Ádám bűne az utódaira is átterjedt a minden ember nemzésénél jelenlevő ösztönös testi vágyakozás által (Ágoston manicheus vonása érezhető ebben). Éppen ezért szükséges a gyermekkeresztség. És Krisztus természetesen mentes az áteredő bűntől, mert kivételes módon fogant és született. Azonban Ágoston is különbséget tesz az áteredő bűn és a személyes bűnök között, és azt állítja, hogy a keresztség nélkül meghalt gyermekek, akik nem a személyes bűneik, hanem csak az áteredő bűnük miatt kárhoznak el, azokra kevésbé súlyos büntetés vár.³³ Ágoston szerint Pelagius alaptévedése az, hogy Ádám bűne által meg nem romlott emberi természet feleslegessé tenné a Megváltót. Ágoston szerint az emberi természet annyira megromlott, hogy az ember önerejéből képtelen jót tenni, és így képtelen az üdvösségre, vagy másképp megfogalmazva a megváltó és megszentelő kegyelemre mindenki rászorul, és mindenkinek imádkoznia kell érte, mert ez a kegyelem megelőzi érdemeinket és oka minden jónak. A szigorú igazságosság alapján tehát minden ember elkárhozna. Isten azonban némelyeknek megadja a kegyelmet arra, hogy jót tegyenek. Ez a kegyelem olyan bölcsen, akkor és úgy éri az embert, hogy biztosan kifejti a hatását, és a így az illető biztosan üdvözl. Ez nem azt jelenti, hogy az embernek nem kell érte semmit sem tennie, hanem csupán azt, hogy Isten az időn kívül előre látja, hogy ki hogyan fog dönteni, és kinek mit mikor kell adnia ahhoz, hogy a jó felé vezesse. Az, hogy ezt a kegyelmet Isten kinek adja, az független az ember személyes érdemeitől. Érdekes, hogy bár azt vallja, hogy független az érdemektől, mégis buzdít rá, hogy imádkozzunk érte (ezt a gondolatot majd még megemlítem az illuminatio kapcsán). Ágoston tehát vallotta az előrerendelés (predestinatio) tanát, melyet jelen esetben úgy kell érteni, hogy az Isten előre látja, hogy kinek fogja megadni az üdvözítő kegyelmet, és ki az, aki a kegyelem híján elkárhozik. Ez nem ellenkezik a szabad akarattal mert *„Isten előrelátása és mindentudása az ember jövőbeli szabad akarati tetteire is kiterjed.*³⁴ Illetve ahogy Vanyó László is megjegyzi: *„a szabad akarat és az eleve elrendelés nem jelent ellentmondást.*³⁵ Ágoston szerint az embernek nincs joga Istennel szemben, hogy felrója neki azt, hogy valaki azért kárhozott el, mert nem volt meg benne a jóban való kitartás kegyelme, ugyanis a kegyelem nem számon kérhető, hanem egy

---

³² [21]: Róm5, 12

³³ Vö.: [13]: VII. fejezet/7., 337.o.

³⁴ [13]: VII. fejezet/7., 338.o., De libero arbitrio, III,3,8.

³⁵ [13]: VII. fejezet/7., 339.o.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

ingyenes adomány. „A választottak eleve üdvösségre rendelése Isten jóakarátát tükrözi ... , a kárhozottak pedig igazságosságát. Hangsúlyozni kell, Ágoston soha nem beszélt az ember bűnre való rendeléséről, ami kifejezetten sértené Isten szentségét. Isten mindenekfölött szuverén, hinni kell, hogy igazságtalanság nincs benne.”³⁶

Ha meggondoljuk, hogy az egyházi tanítás szerint a lélek a fogantatáskor teremődik, és e mellé tesszük, hogy egy eleve bűnös emberi természetbe kerül bele, és Isten kegyelmén múlik, hogy üdvözül-e, akkor ez így összességében kimeríti az igazságtalanság fogalmát. Tehát a lélek isteni eredete és az áteredő bűn tana az Ágostoni rendszerben nem összeegyeztethető, ha sértetlenül szeretnénk hagyni az isteni igazságosság tanát. Éppen ezért, bár elég meredek és már-már a materializmus határát súrolja, Ágoston mégis azt a hipotézist választotta, hogy a gyermek lelkét a szülők nemzik.³⁷

431-ben az efezusi zsinat elfogadta a nyugati álláspontot: elítélték a pelagianizmust, kimondták, hogy van eredeti bűn. Tekintve, hogy Ágoston szerint Isten senkit nem ítél kárhozatra, csupán passzív módon a kegyelmet nem adja meg mindenkinek, így ez nem teljesen felel meg a szó szerinti predestinációnak, melyet az Egyház elutasított az 529-es Orange-i (Gallia) zsinaton. Itt foglaltak állást Ágoston többi tétele mellett is: egyrészt, hogy kegyelem nélkül, pusztán a természetre hagyatkozva nem lehet üdvözítő érdemeket szerezni, másrészt, hogy a kegyelem ingyenes, harmadrészt, hogy az út kezdetéhez és az állhatatossághoz is kell a kegyelem. A szigorú augusztinizmus sosem nyert egyházi elismerést, bár soha nem is ítélték el Ágoston egyetlen tételét sem. Itt érződik az Egyháznak is a téblábolása, nem tudják, hogy melyik ujjukba harapjanak bele, ha a tanítást logikussá kívánják tenni. Éppen ezért nagyon nagy kincs az Egyház számára az olyan teológia, melyet az Aquila is képvisel.

A saját meglátásom ezzel kapcsolatban a következő. Az Orange-i zsinat tételei természetesen könnyen elfogadhatóak. Tehát a kegyelem szükséges minden embernek. Nyilván való, hogy a kérdés ott kezdődik, hogy valóban igaz-e az, hogy a kegyelmet nem mindenki kapja meg, illetve hogy aki megkapja, az már az isteni bölcsességnek köszönhetően úgy kapja meg, hogy az illető biztosan élni is fog vele. Azt gondolom, hogy Ágoston tanítása a kegyelemtan témakörben is nagyon sok bölcsességet tartalmaz, de az érvelésének a gyenge pontjai onnan eredeztethetők, ahonnan az újplatonikus tanokat kitörölte. Az alábbiakban egy olyan hipotézist fejtek ki, melyben Ágoston tanításának

---

³⁶ [13]: VII. fejezet/7., 340.o.

³⁷ [4]: 5.2.4.: 133.o.; Retractationes, I. 1, 3

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-teológia fényében

---

alappilléreit meghagyva, azokat az Aquila-teológia tanaival egészítem ki. Az alappillérek a következők: Isten igazságos, az ember megromlott természetű, az embernek szüksége van a kegyelemre. Ha ezeket kiegészítem az egocontin, vagy akár az órigenista preegisztencia tanával, akkor egyértelművé válik, hogy a rossz természet nem Ádám bűnétől eredeztethető, hanem a lélek saját akarától. Ezzel a két sorral kiegészítve már teljesen logikus Ágoston minden megnyilatkozása. Belegondolva félelmetes, hogy Ágoston képes volt megmaradni az igazság talaján a pelagiusi vitában még úgy is, hogy az ehhez szükséges két alapgondolatot nem építhette be a rendszerébe. A másik gondolat, amivel még kiegészíteném, vagy amit kihangsúlyoznék Ágoston tanításában, az az, hogy az imában megélt „illuminatio”, transzcendens élmény az, amiben a lélek megélheti Isten kegyelmét. Ha ez nem Ágoston szerinti gondolat lenne, akkor ő sem buzdított volna arra, hogy a kegyelemért imádkozni kell Istenhez, és azt sem írta volna, hogy az Istennel való találkozás megvilágítja az elmét. Összességében elmondható, hogy az ágostoni kegyelemtan és szabad akarat témaköre önmagában kicsit zavarosnak tűnik, de ennek a zavarnak az az oka, hogy lehetetlenség volt a 4. századra elterjedt egyházi tanokat és Ágoston megtapasztalt életigazságait összeegyeztetni. Csak egy rövid példa erre a zavarosságra, amikor Ágoston azt mondja, hogy az áteredő bűn miatti büntetés kevésbé súlyos, mint a konkrét életben hozott rossz döntések büntetése. Itt úgy tűnik, hogy Ágoston még a kárhozat helyét is különböző fokozatokra osztja szét, amit az Aquila-teológiai dimenziók fogalmával lehetne összeegyeztetni, feltéve, hogy nem örök kárhozatról, hanem a végtelen létezés szakaszairól beszélünk.

Végül itt is vegyük sorra a **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** fejezetben említett paradoxonokat, hogy Ágoston tanai mennyiben adnak rájuk válaszokat. Az „ok-okozati rendszer” paradoxonára már reagáltunk feljebb, Ágoston is azt vallotta, hogy a szabad akaratú döntések indítóokok, nem csupán következmények. Illetve az illuminatio, mint transzcendens élmény itt is nyitottá teszi a világunkat, mint fizikai rendszert, amit sok ateista filozófus zártként próbál modellezni.

Az „időbeliség és tudatosság” kérdésére, tehát hogy miért dönthet egy alacsony dimenziójú lény egy rövid élet alatt olyan felelősen, aminek a következménye az örök életre szól, arra Ágoston csak érintőlegesen válaszol, azt próbálja meg megérttetni, hogy a büntetés ideje sosem egyezik meg a bűn elkövetésének idejével. „... talán az elítéltnak annyi időt kell-e bilincsből töltenie, amennyi alatt elkövette a vétket, amivel kiérdemelte, hogy

*megbilincseljék?*³⁸ Ez az érv szerintem nagyon földies, de mivel Ágoston elvetette az órigenista tanokat, ezért logikus és meggyőző választ erre nem tudott adni.

Végül pedig a „kegyelemtan” kérdését illetően, azaz, hogy mit tehet a fogantatáskor megteremtett lélek Ádám bűnéről, és miért kell a rossz természetben szenvednie, és ezért aztán Isten kegyelmére hagyatkoznia, erre Ágoston szintén az origenizmus elvetése miatt nem tudott mást kitalálni, mint amit korábban is említettem, hogy a szülők nemzik a gyerekek lelkét, és így a gyermek már valamiféle csíra módon már Ádám bűnének a részese volt.

Összességében tehát Ágostonban nem találjuk meg a tiszta válaszokat a kérdéseinkre, azonban éppen ezért látom nagyon fontosnak, hogy átforgassuk Ágoston tanait az Aquila-teológia nézőpontjával. Ugyanis rengeteg olyan mély gondolat és bölcsesség van Ágoston írásaiban, amik akkor kapnának igazán meggyőző érveket, ha nem félnénk ettől az átgondolástól. Például érthető Pelagius vélekedése, mert egy logikus rendszert akart látni, ugyanakkor gyakorlati oldalról Ágostonnak volt igaza a vitában, csak a jó érvek hiányoztak, a logikus rendszer hiányzott. Tehát sok Egyház-szakadás, vita és egyéb bajoktól menekülhettünk meg volna, ha a kezdetekben a kereszténység nem zárkózik el a platonizmustól (természetesen csak azon tételeire gondolok, amik a dogmatika alapján a kereszténységgel összeegyeztethetőek, lásd a reinkarnáció Rahner-féle lehetőségét³⁹). Ágostonnal azonban szerencsére sok platonista gondolat került be a keresztény gondolkodásba. Felismerte a transzcendens valóságot, és így a testi világra már ő is csak úgy tudott tekinteni, mint árnyéokra, aminek nem lehet más szerepe, csak Isten dicsőítése.

Egyéni állásfoglalás

A rossz oka – avagy a szabad akarat elve

Ágoston szabadságánál írtam, hogy vissza fogok térni arra a gondolatra, amikor Ágoston azt írta, hogy a rossznak ne keressük az okát. A következőkben erre reflektálok, mint saját hipotézis, de ami szorosán összefügg az ágostoni teológiával.⁴⁰

A szabad akarati döntés tehát egy olyan valami, ami az összes információk birtokában sem megjósolható. Más kérdés, hogy Isten az időn kívül előre látja a döntéseket, de pusztán a döntés

---

³⁸ [8]: 21. könyv/XI. fejezet, 401.o.

³⁹ [1]: 9. fejezet/2.: 351.-352.o.

⁴⁰ Ezek a gondolatok már megjelentek egyszer, vö.: [9]: 2014/I.: Filozófia a determinizmusról és a rossz létezéséről

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

pillanata előtti információkból nem lehet biztosan kiszámítani, hogy mi lesz az egyén döntése, mert különben nem szabadságában hozná meg az ember a döntését, hanem visszavezethető okok alapján szükségszerűen döntene vagy így vagy úgy. Persze a szabad akaratban is valószínűségi eloszlások lehetnek, függően attól, hogy mennyire tudatos a lény. Ez alatt azt értem, hogy például egy nagyon alacsony szellemi szinten levő lény (de még értelmes lény) döntése pusztán a fizikai-biológiai törvényszerűségek ismeretében jó eséllyel kiszámítható (nagy valószínűsége van annak, hogy a számításnak megfelelően fog dönteni), de teljes bizonyosságot még náluk sem szerezhetünk, különben nem lenne meg a szabad akaratnak a szikrája sem. Ezzel lényegében tagadjuk Leibniznek az elégséges alap elvét: *„semmi sem jön létre elégséges ok nélkül, azaz, hogy semmi sem történik úgy, hogy az, aki kellőképpen ismeri a dolgokat, ne tudná megadni azt az okot, amely elegendően meghatározza, hogy miért van az így és nem egészen másként”*⁴¹. Leibniz tételével szemben úgy gondolom, hogy szükséges olyan dolgok létezése, melyek „oktalanok” (tehát amik elégséges ok nélkül is létrejönnek). Ha ugyanis igazat adok Leibniznek, akkor a világ egy adott pillanatbeli állapota determinálja a világ minden időpontjához tartozó állapotát (lásd Laplace tételét a **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** fejezetben), s így nincs értelme szabad akaratról beszélni, s ebben az esetben semmi értelme sincs semminek sem. A modern fizika foglalkozik részecskék határozatlanságával, a véletlen fogalmával, valószínűségi törvényekkel. Ha pedig a fizika megengedi azt, hogy valaminek ne legyen meg az elegendő oka, akkor mi is megtehetjük ezt azzal a különbséggel, hogy a mi gondolatmenetünkben nem véletlennek hívjuk azt, aminek nincs oka, hanem a szabad akarat megnyilvánulásának. Ezt Ágoston indítóoknak vagy rejtett oknak nevezte. Ha kicsit megpróbáljuk konkretizálni a dolgot, akkor azt mondhatjuk, hogy a döntések egy része Isten szemével nézve jó döntések, melyek Isten felé vezetnek, míg a döntések másik része rosszak, melyek tőle eltávolítanak. A jó döntések racionálisak, meg tudjuk mondani az okukat, hogy miért döntöttem a jó mellett, ami végső soron az Isten önmagába ölelő végtelen szeretete. A rossz döntéseknek azonban nincs racionális oka, hiszen azokkal, ha mást nem is, de magamat mindenképpen a boldogtalanság felé taszítom. Ha bármivel meg tudnám okolni végérvényesen és megcáfolhatatlanul, hogy miért hozok rossz döntést, akkor a döntésem racionális lenne, márpedig akkor az nem ellenkezhetne Isten akaratával, mert Isten nem irracionális. Röviden megfogalmazva, ha a rosszat meg tudnánk okolni, akkor

---

⁴¹ [17]

nem lenne rossz. A rossz éppen azért rossz, mert oktalan (egzisztenciális értelemben oktalan, amire alább visszatérek). Az okkal meghozott döntés végső oka Isten szeretete, míg az oktalan döntések rosszak, hiszen nem Istentől valók. Egzisztenciális értelemben oktalan döntés alatt azt értem, hogy csak látszólagos okai lehetnek, de ha ezeket az okokat megpróbálom visszavezetni a kiinduló okra, akkor végső soron nem fogom megtalálni az okát. Például ha megütök valakit, akkor mondhatom, hogy ennek az volt az oka, hogy ő előbb megütött engem. De ez csak egy látszólagos ok, ugyanis az ő ütése bennem indulatot váltott ki, és ez az indulat volt a visszaütésem oka. Az indulatom viszont a belső negatív lelkeségemből, békétlenségemből származtatható, ami ha nem lett volna bennem, akkor krisztusi módon válaszoltam volna az ütésre. („*Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat, ha pedig jól, miért ütsz engem?*”⁴²) A belső békétlenség oka az Istentől való távollevés, az elpártolás. De mi az elpártolás oka? Ez az, amire már nem fogunk választ kapni, ezért mondom azt, hogy a visszaütésnek nincs egzisztenciális oka, és semminek sincs egzisztenciális oka, amit az Istentől való távollevésre tudok visszavezetni, tehát semminek sincs oka, ami rossz. Ha viszont jót teszek, ha az az isteni erő él bennem, amit a fent idézett krisztusi válaszban érezhetünk, akkor azt mondhatjuk, hogy a jó döntésünknek az oka a szeretet vagy Isten volt, tehát a jó döntésnek van egzisztenciális oka. Itt tehetné fel valaki a kérdést, hogy a végső jó okot, a szeretetet miért személyesítem meg, és miért nyugszom meg abban, hogy a végső jó ok Isten, holott a gyűlöletet pedig nem személyesítem meg? Hiszen mondhatnám azt is, hogy a rossz döntések sem oktalanok, hanem a végső oka a Gonosz. Csakhogy ez azt jelentené, hogy a Gonosz ugyanolyan szubsztancia, mint az Isten, amelyek létezésének okára nem szükséges már rákérdeznünk. Tehát végeredményben két Isten lenne. Ezt a lehetőséget azonban a katolikus dogmatikára hivatkozva kizárjuk, tehát csak egyetlen szubsztanciát feltételezünk, és azt mondjuk, hogy minden, amiben rossz van, abban tulajdonképpen ennek a szubsztanciájának a hiánya mutatkozik meg, ahogyan Szent Ágoston is írta: a sötétség a fény hiánya, illetve hogy a rossznak csupán fogyatékosági oka van. Vagy máshol, másképp megfogalmazva, „*rosszat nemlétezőként definiálja, a rossz nem létező, hanem léthiány (értsd: a jó létének hiánya).*”⁴³

Ha a racionalitásról és az egzisztenciális okosságról vagy oktalanságról beszélünk, akkor egy kicsit érdemes kitérnünk arra, hogy mit is értünk racionalitáson, legalábbis az Aquila-

---

⁴² [21]: Jn18,23

⁴³ [11] (Megtekintés dátuma: 2018.10.23.); Contra Jul., I,9,42.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

teológia szellemében. A fenti szövegben lényegében az a racionális, aminek van oka, és az az irracionális, aminek nincs. Azonban erről azért érdemes még beszélni, mert a tudományos világunk, a modern életfelfogás épp azt próbálja elhitetni velünk, hogy ő racionális. A világ egy zárt rendszer, mely önmagába burkolózik, és amiben az a sok elem, ami mind egymáshoz kapcsolódik, következetes rendszert alkot, és ez a konzekvencia az, amivel racionálisnak hiteti el magát, és ebből a szempontból amúgy tényleg az is. Éppen ezért minden olyan lény, ami ebből a konzekvens rendszerből ki akar törni, aki Platón barlangjából ki akar szabadulni, az a világ szemében irracionálisan, oktalanul viselkedik. Olyan döntéseket hoz, amik érthetetlenek és bosszantóak a világ szemében. Holott ebben az írásban azonban épp az ilyen fajta viselkedésre értjük azt, hogy racionális, és a világ az, ami irracionális, legalábbis egzisztenciális értelemben. A világot önmagában szemlélve valóban egy összefüggő és következetes rendszernek látszik, de ha kilépek belőle és úgy tekintek rá vissza, akkor már a racionalitás helyett éppen azt látom, hogy semmi alapja nincs, és csupán Isten kegyelme folytán létezhet egyáltalán. Fontos tehát látni, hogy a racionális, irracionális, okos, oktalan fogalmakat ugyanarra a dologra ellentétesen is alkalmazhatom függően attól, hogy a világ vagy Isten szemével szemlélem, és éppen ezért volt fontos picit kitérni erre az ellentétre. Amikor egzisztenciális okról beszélek, akkor tulajdonképpen az Isten szemével igyekszem elemezni a jelenséget. Amikor a világot bosszantja egy-egy szent viselkedése, nem csodálkozhatunk, hiszen a szent kilépve ebből a rendszerből épp arra hívja fel a figyelmet, amit a világ a saját természetéből kifolyólag el akar rejteni, tudniillik, hogy irracionális és bűnös. Éppen ezért a valódi szentek az életükben üldözésnek vannak kitéve, ez szükségszerű. Az áldozathozatal, és minden olyan tevékenység, ami látszólag anyagi kárt okoz, irracionális a világ szemében, holott az igazi boldogság csak ennek a látszatboldogságnak, csak a világnak a megtagadásával érhető el.⁴⁴

Az ok és az okozat megkülönböztetősége az egymásutániségükből ered, ami meghatározza az időt. Istenben azonban nincs értelme időről beszélni, hiszen ő változatlan, állandó, végtelen, még akkor is, ha az időben, tehát az ok-okozati rendszerben élő lényeknek képes aktuális üzeneteket adni. Nem is elképzelhetetlen ez: az Isten fénye átszivárog az ok-okozati láncokon, és az adott láncszem leszűri a számára szükséges, azaz a számára fontos, aktuális információt. Tehát Istenben nincs idő, nincsenek ok-okozati rendszerek. Azok a lények, akik bár szintén valamiféle időben élnek, de az emberi létnél tudatosabb létsíkon,

---

⁴⁴ Vö.: [12]

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

nevezzük például angyaloknak őket, szóval ők, mivel tudatosabbak, ezért kevésbé határolja be őket az ok-okozati törvény. Magasabb létsíkon rövidebbek az oksági láncok. Mit is értek ez alatt? A lényeg, hogy az alacsonyabb létsíkon tévesen megpróbáljuk megokolni a negatív tetteinket is, holott azoknak nincs végső soron okuk, mert ha okunk lenne a bűnre, akkor nem lenne bűn. A negatív cselekedeteinkkel tehát hosszú és bonyolult oksági láncokat, hálózatokat építünk, elhítetjük magunkkal, hogy ezeknek a tetteinknek elégséges okai voltak, s így nem nézünk szembe a saját magunkban levő oktalán gyűlölettel. Ezzel szemben a magasabb létsíkokon vélhetően a lények tudatosabbak, és tisztábban látják a saját döntéseik okait, tisztábban látják, hogy ki választja az oktalán gyűlöletet. (Senki ne kérdezze, hogy miért választja, mert mint említettem már, éppen az a lényege a bűnnek, hogy oktalán, s éppen az oktalán cselekedetek azok, amiknek a létét feltételeznünk kell, ha létezik szabad akarat.) Azonban ha ezek a lények tudatosabbak, s így kevésbé süllyednek az oksági hálókba, akkor náluk az idő is kevésbé jelentős, mint nálunk, hiszen feljebb éppen azt fejtettem ki, hogy az idő dimenzióját az ok-okozati láncok feszítik ki. Tehát ha kevésbé dominál ez a lánc, akkor kevésbé dominál az idő is. Sőt, a tér is kevésbé dominál, ezért tartjuk a magasabb létsíkok lényeit szubtilisebbnek.

Ebben a megközelítésben azt mondhatjuk, hogy lokálisan szemlélve a tudatosabb lényeknek több szabad akaratuk van, mint a kevésbé tudatosoknak, mert a kevésbé tudatosak gyors indulatok alapján döntenek, és nem ismerik fel az indulataik igazi, végső okát, az oktalanságot. Ha pedig indulatok alapján döntenek, akkor az kiszámítható, előre megjósolható, s így nem nevezhető szabad akaratnak. Rahner erre írta azt, hogy a szabadság nem képesség arra, hogy valami folyton megváltozzon, hanem éppen ellenkezőleg, képesség az állandóságra. Azaz éppen az indulatok azok, amik mint ingák lengedeznek, és nem képesek az állandóságra, azaz akit az indulatok vezérelnek, az nem szabad. Tehát a legtökéletesebb szabad akarattal a legtudatosabb lény, Isten rendelkezik. Minden más lény csak annyiban nevezhető szabad akarattal, amennyire ez a tudatosság még él benne. Mivel „*az Isten lélek*”⁴⁵, és mivel minden lényben jelen van ez a szubsztancia, a lélek, ezért úgy is fogalmazhatunk, hogy minden lényben Isten van. Úgy gondolom, hogy a lényben levő isteni lélek és a lény tudatos énje között nem lehet tökéletes szakadás. Ez alatt azt értem, hogy ha egy lény magába mélyed (imádkozik, elmélkedik, szemlélődik stb., feltéve, hogy még képes erre), akkor lehetősége van az Istenhez „közelebbi”, magasabb

---

⁴⁵ [21]: Jn4,24

tudatállapot, magasabb létsík megélésére, amiben felismeri, tisztábban látja lényének valódi állapotát, s ilyen módon a szabad akarat erőteljesebben megnyilvánul benne. Erre írtam a radar-hasonlatnál, hogy a lény magában hordja a teljes radarképet, és ezért bármelyik létszintet megélheti (ha a tudata ezt megengedi). Nyilván nagy bátorság kell egy ilyen nagy felelősséggel járó tethez (mint a szemlélődő mély imádság), hiszen a szabad akarathoz felelősség is társul. Ez alapján azt állítom, hogy csak azok az emberek tagadják a szabad akarat létezését, akik nem élnek lelki életet, de ők „joggal” tagadják (legalábbis lokális szinten), hiszen a lelki élet nélkül valóban csak az ok-okozati törvények elszenvedői, az indulatok rabságában élő lények vagyunk. Az ember valahogy épp egy olyan „létsík-határon” él, ahol lehetősége van állati szinten, s így szabad akarat nélküli életet élni, de lehetősége van tudatos lelki emberként élni, s így szabadnak és egyben felelősnek lenni. Természetesen azonban globálisan szemlélve a szabad akarat létezése miatt végső soron mindenki felelős a tetteiért. A csaknem tudattalan létbe süllyedt lények végső soron maguk miatt süllyedtek le. Azok, akik az ütésre ütéssel felelnek, „mélyebb” lelki síkon a gyűlöletbe is „belekóstoltak”, még akkor is, ha ez az adott időpillanatban, az ok-okozati lánc egy adott pontján nem is tudatos. Éppen ezért fontos az elmélkedés, hogy egy időtlenebb, tudatosabb állapotba kerülve, az időhöz nem köthető gyűlöletet választó döntésünket, mely az ok-okozati láncokban materiális módon brutálisan megnyilvánul, tehát ezt a döntést, melyet ily módon talán nem is döntésnek, hanem állapotnak kell hívnunk, tehát ezt az állapotot módosítsuk, és megszüntessük az oktalanságot az okossággal. Okosságnak nevezem itt az Istent, mert, ahogy feljebb már említettem, ő az egyetlen valódi, végső ok, így minden más, ami nem ebben az okban gyökerezik, az nem valódi, s ezért nem is igazi ok, tehát oktalan.

Belső szabadság – avagy az időtlenség

Az alábbi gondolatkör szorosán illeszkedik a fenti témákhoz, csak kicsit máshonnan közelíti meg ugyanazt a kérdést, ezért fontosnak tartottam ebben a dolgozatban ezt is kifejteni.⁴⁶

Sokan, akik cáfolják a szabad akarat létét, azzal érvelnek, hogy az ember vagy racionálisan, vagy emocionálisan dönt, de a döntése mindenképpen visszavezethető egy belső okra. Ez durván lehet, hogy így is van, de abba már nem szoktak belegondolni, hogy vajon mi hozta létre az emberben azt a belső rációt vagy

---

⁴⁶ Ezek a gondolatok már megjelentek egyszer, vö.: [9]: 2014/II.: Érvelés a szabad akarat mellett

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

emóciót, ami alapján a döntését meghozta. Ugyanis a racionális, emocionális döntések mögött mindig meghúzódik egy fontossági sorrend, ami alapján döntést hozhatunk. Egy primitív példával élve, ha valakinek fontosabb a pénz, mint a barátokkal való együttlét, akkor több munkahelyi programot felvállal, mint az, akinek az együttlét a fontosabb. Ez a belső fontossági sorrend már nagyobb mértékben mondható az egyén szabad döntésének. Tehát a szabad akaratot a belsőbb döntésekben inkább megtalálhatjuk, mint a külsőbbekben. De a belső fontossági sorrend sem csak pusztán a szabad akaratunk gyümölcse, hanem egy még belsőbb, intimebb szféra fontossági sorrendjéből következő eredmény is. Ezt a belsőbb fontossági sorrendet még nagyobb mértékben alakítja a szabad akaratunk. Így gondolkozva egyre mélyebbre juthatunk önmagunkban, és azt láthatjuk, hogy a belsőbb szinteken egyre hangsúlyosabb a szabad akaratunk léte. Ezzel a gondolattal pedig hasonló eredményre jutottunk (csak épp egy kicsit más megközelítésből), mint amit már korábban említettünk, hogy a magasabb létsíkokon több a szabad akarat, és hogy ezek a létsíkok mélyen mind benne vannak a lényben (úgy fogalmaztam ezt meg, hogy a teljes radarképet önmagunkban hordjuk). Tehát itt is elmondhatjuk, hogy a belsőbb énünkben (nevezhetjük magasabb dimenziójú valóságnak) dominánsabban működik a szabad akarat. Az emberi lény képes arra, hogy egy-egy döntését felülvizsgálva önmagába nézzen, és megtalálja, hogy mi volt az adott döntésének a belsőbb oka. Ilyen módon, minél őszintébben néz valaki önmagába, annál mélyebbre láthat, és annál hatékonyabban képes lehet arra, hogy tudatosan és szabadon módosítsa az esetleg rosszul beállított fontossági sorrendjeit. Ez a belső átalakítás pedig közvetett hatást fog kifejteni a külső tettekre is.

Ahogy Rahner kifejtette, a szabadság egy egyszeri aktus, amelyben a lény meghatározza önmagát, és amely az időbeliségben szétszórtnan megnyilvánul. Ez a szétszórtság konkrétan azt is jelentheti, hogy a tudatosabb életszakaszokban magasabb fokon, a kevésbé tudatos életszakaszokban alacsonyabb fokon nyilvánul meg az időben megjelenő szabadság, ami valójában mind az egyszeri aktus megnyilvánulása. Ez az egyszeri aktus pedig akkor lenne tetten érhető, ha olyan mélyen bele tudnánk nézni önmagunkba, hogy lássuk minden döntésünk legmélyebb gyökérokát, mely már az időbeliségtől olyan távol van, hogy nem mondhatjuk azt, hogy az volt az „első” döntésünk, hanem azt kell mondanunk, hogy az a döntés az, ami meghatározza az ént, és amely még úgymond folyamatban van.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

Sokszor hallani a szabad akarat ellenérveként azt, hogy egy adott ember egy adott szituációban akárhányszor visszaforgatnánk az időt, mindig ugyanúgy döntene, hiszen a környezete és saját természete, mint okok mindig ugyanazt a döntést, mint okozatot fogják megvalósítani. Ezért – sokan mondják – nincs értelme szabad akaratról beszélni. Már tudjuk, hogy ez az érvelés hibás, mert egy adott döntést létrehozó külső-belső tényezőket a szabad akarattól függetlenítette, holott valójában elképzelhető, hogy azok a belső tényezők, melyek a döntéseinkre oly nagy hatást gyakorolnak, végső soron a lény szabad akarata folytán alakultak ki. Viszont, amit fontos kihangsúlyozni, hogy ezeken a belsőbb, magasabb dimenziójú szinteken már egyre kevésbé kérdezhetünk rá arra, hogy mi lenne akkor, ha az időt visszaforgatnánk, hogy akkor is ugyan úgy alakítaná-e ki a lény ezeket a belső sorrendeket, hiszen ahogy azt már láttuk, az idő és az ok-okozati láncolatok egyre kevésbé dominálnak ezeken a szinteken. Az ember – ahogy feljebb írtam – lélekkel rendelkező lény, jelen van benne a magasabb dimenziójú lét, melyekkel végső soron szabadon alakítja ki a saját belső értékrendjét, fontossági sorrendjét, s így végül közvetetten a tettei is a szabad akaratból származtathatóak. Mégpedig nem csak azért, mert korábban, „a történelem előtt” szabadon döntött, hanem mert ez a belsőbb, tudatosabb lét, és a külső, kevésbé tudatos lét egyazon lelki alámerülésként képzelhető el, időben nem feltétlenül rendezhetőek egymás mögé. Akár platonikusan azt is mondhatjuk, hogy a felsőbb lét az alsóbbakban is megnyilvánul, mint árnyképek. Az, ami a 3. dimenzióban hosszú életnek tűnik, az egy felsőbb létformában, ahol az idő kevésbé domináns, talán csak egy pillanat. Illetve fordítva is: ami egy felsőbb világban egy pillanatnyi aktus, az egy alacsonyabb rendű világban sokmillió évig tartó folyamatként realizálódhat. Rahner elismeri Órigenész nagyságát, csupán azt a gondolatot veti el, hogy a jelenlegi élet nem más, mint egy testi létformát megelőző szabadság bűnös visszatükröződése, amely a történelem előtt működött. Ezzel a gondolattal ugyanis az a probléma, hogy ez alapján a szabadság elszakad az örökkévalóságtól. Úgy tűnik ebből, hogy a szabadsággal a szubjektum döntött valahogyan (rosszul), majd egy alsóbb létrendben újra dönthet (esetleg jól). Órigenész és Rahner elméletét úgy lehet szinkronizálni, ha azt mondjuk, hogy a testi létformánál magasabb létrendben történő szabadság-aktus a testi létben is megvalósításra kerül, azaz a testi létformában sokszor újraszülető szubjektum időbeli döntései a magasabb dimenzióból szemlélve egyetlen aktusként realizálható. Ilyen módon megszűnik az a logikai probléma, mely az emanációs elméleteknél gyakran előfordul, hogy bár az Istent időtlennek veszik, mégis időben elválasztva képzelik el az Istenből való

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

„kiválást” és a „visszacsobbanást”. Ehelyett talán logikusabb az az elképzelés (bár ebben a távolságban minden emberi képzelődés hibás), hogy a kiválás és a visszacsobbanás egyetlen pillanat, és az alacsonyabb tudati létforma is ennek a kiválásnak/visszacsobbanásnak a megvalósítása, és nem pedig a kiválás és visszacsobbanás közötti valami. Lényegében pontosan ezt próbáltam szemléltetni a radar-hasonlaltal (lásd: **Hiba! A hivatkozási forrás nem található..** fejezet). Ettől még persze az alacsonyabb létformákban, ahol az idő megjelenik, szükségszerűen van egymásutániség, életek sorozata (ha elfogadjuk a **Hiba! A hivatkozási forrás nem található..** fejezetben említett bumeidea-tant), de ez az egész nem más, mint az egyetlen szabadságaktus megalkotása.

A fogalmi rendszerek nehézsége

Zárójelenesen megjegyezhetjük ezek után, hogy másképp definiálva néhány szót, másképpen lehet felépíteni egy teljes teológiai rendszert, és ezért is nagyon nyitottan, alázatosan és okosan kell eljárni, amikor egy-egy teológiai nézetet elfogadunk vagy elítélünk. Például én feljebb kifejtettem, hogy nem fogadom el Leibniz és Laplace tételeit. Azonban elképzelhető az is, hogy megengedem ezeket a tételeket, tehát elfogadom, hogy mindennek van elégséges oka, és hogy a világ egy időpontbeli állapota determinálja az összes többi időpontbeli állapotot is. Ebben az esetben azonban a világ teljes állapotában valamilyen módon megjelenik az összes lény összes szabad akarati döntése (legyen az a múltban vagy a jövőben), mely mint már tudjuk, nem kötődik egy-egy konkrét időponthoz. Ha azt mondjuk, hogy a szabad akarat mint egyszeri aktus létezik, mely a lény önmegvalósítása, akkor tulajdonképpen – közvetve – az Aquila-teológia teremtés tanát elővéve azt is mondhatjuk, hogy a szabad akarat nem csak önmegalkotás, hanem világmegalkotás is egyben. Hiszen Isten a lények akaratának megfelelően hozza létre a világot. Ebben a felfogásban pedig könnyen elfogadható az is, hogy a világ valamilyen formában (saját maga által) úgymond tárolja ezt az információt, hiszen az információ tulajdonképpen önmaga. Tehát ilyen módon valóban igaz lehet az, hogy a világban mindennek megvan az elégséges oka, és így ha ismerem a világot egy adott pillanatban, akkor az összes pillanatban is ismerem, ami egyfajta determinációnak tűnik. Csakhogy azért nem determináció, mert ez az információ csupán a legmagasabb tudati szintről, Isten létszintjéről szemlélve látható, az ő időtlenségében jelenik csak meg, azaz másképp megfogalmazva a lény mindig a saját szabad akarata által dönt, melyet Isten előre tud, hiszen az időn kívülről látja a világot. A világ pedig azért tárolhatja ezt az

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

információt, mert nincs teljesen elszakadva Istentől. Isten önkivonása nem lehet 100%-os mértékű, különben nem lenne semmilyen létezés.

Ez a rövid kitérő azért volt fontos, hogy példát lássunk arra, hogy mennyire másképpen is meg lehet fogalmazni ugyanazt a lényegét, és ezért említi meg Rahner a „kifejezési móddal kapcsolatos nehézségek”-et, amikor a reinkarnáció lehetőségét megemlíti. Hogy hogyan építjük fel a fogalmi rendszert (például az elégséges alap elvével vagy a nélkül), az rajtunk múlik, ettől még a reflexió lényege változatlan marad (csupán a szerkezeti felépítése, a definíciók módosulnak). Ki tudja, talán egy ilyen megfontolás keretében újragondolt dogmaértelmezés még az Aquila-teológia tételeit is magáévá tudná tenni (Rahner minden bizonnyal hitt ilyesmiben).

Végül a fogalmi rendszerek nehézségével kapcsolatban még egy fontos dologra szeretném felhívni a figyelmet. Az Aquila és Rahner teológiája alapján is elvetettük azt az egyszerű világképet, hogy az ember a szabadsága révén sok jó és sok rossz dolgot cselekszik, és az élete végén ezek összegződnek, és ennek az összegzésnek megfelelően éri a lényt egy külső megítélés, ami alapján jut az ember az örök boldogságba vagy az örök kárhozatba. Ennek az egyszerű elgondolásnak lényegében minden elemét megcáfoltuk. Helyette nagyon elgondolkoztató „egyszeri aktusról” és egyéb nehezen értelmezhető fogalmakról beszéltünk. Azt állítottuk, hogy az egyszeri szabadságaktus az időben szétszórta jelenik meg, hol magasabb, hol alacsonyabb mértékben, és a szabadság maga nem abban mutatkozik meg, hogy képes vagyok jó és rossz között vacillálni, hanem abban, hogy képes vagyok az állandóságra. Ezekre az elméleti és fogalmi építkezésekre azért volt szükség, hogy – amennyire ez az embernek lehetséges – egy logikus rendszerben lássuk a teológiánkat. Azonban a téma nehézsége miatt gyakorlati szempontból talán épp az első körben elvetett egyszerű világkép az, ami a leghatékonyabban segítheti a kevésbé filozofikus, de jó szándékú hívő embert. Hiszen gyakorlati szempontból lényegtelen, hogy tudomásom van-e arról, hogy a szabadságom hogyan jelenik meg a jelen életemben, csak azt kell tudnom, hogy törekednem kell a jóra, és felelős vagyok a tetteimért. Aztán ha mélyebben elgondolkozom azon, hogy mégis miért olyan nehéz jónak lenni, és mi lehet a lelkem mélyén, és hogyan működik ez az egész világ ontológiai és egzisztenciális szempontból, vagy ha a bevezetésben idézethez hasonló jellegű, támadó, ateista gondolatokkal találkozunk, na ekkor kell (ekkor viszont tényleg célszerű) tudatában lennünk annak, hogy van az általános iskolás teológiánál magasabb szintű tudás is.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

Tekintve, hogy a dolgozat bevezetőjében viszonylag hosszú idézetet szúrtam be egy ateista weboldalról azt bizonyítandó, hogy mennyire fontos ez a téma a 21. században, ezért a dolgozat végén szeretnék reagálni a beszúrt részekre, rámutatni, hogy milyen jellegű támadások érik nap mint nap a keresztény ember tudatát, és hogy a fent kifejtett szabadság-képünkkel milyen egyszerűen ki tudjuk védeni ezeket a támadásokat. Az első dolog, amire fel szeretném hívni figyelmet, az az érzelmekre apellálás. Olyan jellegű rejtett támadások, amikben semmi logika nincs, de ami mégis győztesként tünteti fel a támadót a nélkül, hogy a megtámadott félben vagy a környező hallgatóságban ez tudatosodna. Nagyon fontos, hogy ezeket észrevegyük, mert akkor ilyen módon nem fognak tudni érzelmileg megtörni.

„A keresztény vallás egyik legvisszataszítóbb eleme a mindent átható bűnkultusz.” Egyrészt, anélkül, hogy ezt külön megvizsgálná, vagy rákérdezne, vagy nyílttá tenné, inkább rejtett módon azt közli, hogy a kereszténység teli van visszataszító elemekkel, kiváltképp a „bűnkultusz”. Ezt kiemelve már láthatjuk, hogy mennyire alaptalan és ostoba mondat ez egy látszólag elemző jellegű írásban. És akkor ott a másik része, hogy bűnkultusznak nevezi azt, hogy a kereszténység beismeri az emberiségben jelen levő, azt romlásba vivő bűnösséget. Nyilván való, hogy ez fájdalmas tény annak, aki ettől a gondolattól menekülni akarna, főleg, ha belegondolunk, hogy a sötétség egyik eszköze, hogy megpróbálja elrejtteni a létét, a működését. Ettől még a bűnt tárgyaló egyházi tanítás nem „kultusz”, mely szó ismét rejtett módon azt az érzelmet sugározza a kevésbé tudatos olvasóba, hogy az egész csak egy kitalált ostobaság. Itt én most tudatosan csak az első mondatot szedtem elő példaként, de szinte az összes többit is hasonló módon ki lehetne elemezni. Ami számomra most fontosabb, az a szabadságot érintő kérdésekre, vagy mondhatnám, a nyíltabb támadásokra való reagálás.

„A bűnösség emiatt a kereszténységben nem feltétlenül kötődik konkrét elkövetési aktusokhoz, hanem ennél sokkal mélyebb egzisztenciális állapot, olyan létezési mód, amely szinte már magának az embernek a szinonimája.” Tulajdonképpen feltételezhetően a cikk írójának fogalma sincs arról, hogy milyen mély igazságot fogalmazott itt meg, amit éppen azért fogalmazott meg, hogy a keresztény tanítást negatív színben tüntesse fel. Egyértelmű, hogy az Istentől távol levő állapotunk ősooka a bűn, és a bűnösség állapota valóban egy mély egzisztenciális állapot. Csupán az az apró buktatója ennek a tannak (és sajnos itt lehet megérteni azt, hogy egyesek kiforgatják a keresztény tanítást), hogy úgy tünteti fel az eredendően bűnös állapotot, mint olyasmit, ami független a lény szabad akaratától, és ezért igazságtalan. Bár mondhatjuk, hogy „konkrét elkövetési

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

aktushoz” nem kötődik ez a bűnösség, mégis a lény saját szabad akaratából létrehozott állapotról van szó, az egyetlen szabadságaktus megalkotásáról. Az, hogy ez nem „konkrét aktus”, az azért van, mert az ember néhány földi évére rápillantva csupán a lélek útjának egy aprónyi töredékét látjuk csak, amiben ez az aktus nem konkrétan megfogható. És most mondhatná a cikk írója, hogy ő a keresztény tanítást kezdte ki, én pedig egy a hivatalos keresztény tanításon túlmutató elmélettel védem a kereszténységet, de ez azért nem lenne igaz, mert Rahner szavaival, (épp akit a cikk írója is idézett), tehát egy elfogadott dogmatika professzor szavaival védem a keresztény tanítást, ami azt jelenti, hogy ez a tan - bár valóban nem közismert módon, de - a kereszténységnek igenis a része.

„*(A keresztény tanításban a bűnkultusz) az embert megfosztja minden méltóságától, elveszi tőle a dolgok szépsége felett érzett öröm lehetőségét, meggyűlölteti vele önmagát, és az örökös frusztráció keserű mélységébe taszítja.*” Itt elég nyilvánvaló a támadás alaptalansága. Az a tudat, hogy az ember bűnös, egyáltalán nem veszi el a méltóságát. Éppen az venné el a méltóságot, ha tagadnánk azt, hogy a lelkünk nem Istentől származik. Ezzel ellentétben a kereszténység vallja, hogy Istentől származunk, és még ha tékozló fiai is vagyunk Istennek, bármikor megtérhetünk hozzá, és a fent említett „illuminatio” kegyelmével, a transzcendencia megélésével, olyan fénybe öltöztethetjük a lelkünket, ami végtelen méltóságot ad a keresztény léleknek azzal a lélekkel szemben, amelyik még Isten létét is tagadja. Azonban nem tudnánk befogadni Istennek ezt a végtelen kegyelmét, ha nem ismernénk be alázattal, hogy Istentől eltávolodott, bűnös emberek vagyunk. Ez, mint felismerés igenis szükséges, aztán utána már Isten úgyis átveszi az irányítást, és akkor már senki nem fogja a bűnösséget hangoztatni, és a bűntudatot erősíteni. A lélek ebben a szárnyalásban lesz boldog és ilyenkor lesz igazán méltóságos, de ehhez először fel kellett ismernie, hogy a földön áll, fel kell ismernie, hogy mitől kell elrugaskodnia ahhoz, hogy újra repülhessen. A cikk írja, hogy „elveszi tőle a dolgok szépsége felett érzett öröm lehetőségét”. Nyilván csak a bűnös öröm lehetőségét veszi el, mely mindig csak rövidtávú öröm lehet, hosszú távon azonban mindig boldogtalansághoz vezet. A kereszténység éppen azt vallja, hogy a világban felismerhető Isten szépsége, melytől öröm járhat át minket.

„*Krisztus véres áldozata a le nem róható hála érzését kényszeríti az emberre*” Az a felháborodott igazságtalanság-érzet, ami aztán Krisztusra is átterjedt, abból a félreértésből származik, ami sajnos köztudatban van a keresztény tanítással kapcsolatban, miszerint Isten az embert jókedvében a földre teremtette,

még hozzá egy már eredendően rossz természetbe, rossz állapotba, ami vagy Isten igazságtalanságát vagy tökéletlenségét igazolja. Nyilván nem fogom újra leírni a dolgozatomban kifejtett tanokat, azonban remélhetőleg azokkal már teljesen világos, hogy a cikk írójának felfuvalkodottsága és sértődöttsége teljesen alaptalan. Krisztus létére az ember rászorult, mert ez egy olyan isteni kegyelem, ami nélkül beláthatatlan, hogy mennyivel több szenvedés várna a lelkekre. Az, hogy az emberek megölték őt, az szintén az emberi lét bűnösségét igazolja. Vagy azt gondolja a szerző, hogy a bűntelen ember feszíti keresztre az ártatlanokat? Krisztus halála valóban a le nem róható hála érzését kelti, de jogosan, „kényszertől” mentesen. Hogy fajulhatott el az író odáig, hogy mocskolódni próbál egy olyan ember ellen, aki a hitéért képes volt meghalni. Akkor sem mocskolódnék, akkor is meghajtanám előtte a fejemet, ha nem hinném el a tanítását, mert ő képes volt az életét odaadni érte. Hogyan teheti meg bárki, hogy egy ilyen nemes tettet próbál negatív színben feltüntetni! Ezt nem lehet a hitetlenség köntösében sem megtenni, ez emberileg is gyalázat.

„A Katolikus Dogmatikában ezt olvashatjuk: „(...) Isten nem teremtette az embert bűnösnek, a bűn eredete az emberi akarathoz forrászik.” (155) Fura egy mondat. Az a kijelentés, hogy az embert Isten jónak teremtette (hiszen nem bűnösnek alkotta), mi mást jelenthetne, mint hogy a jóra való törekvéssel, vagyis jó akarattal látta el? Ennek ellenére az emberi akarat bűnös. Velősebben: a mindenható Isten megteremtette a jó embert, aki rossz. A keresztény szemfényvesztés tipikus megnyilvánulása ez a mondat” Egyetlen egy dolgot ismerhetünk el, mégpedig azt, hogy többnyire a keresztény tanítást könnyen félreérthető módon közvetítik, és az idézett mondat valóban nehezen érthető, bár én itt is inkább tudatos félremagyarázást sejtek. Ugyanis az, hogy az ember szabad akarattal rendelkezik, az éppen azt jelenti, hogy nem Isten ülteti belé, hogy jót vagy rosszat akarjon, hanem megvan a szabadsága arra, hogy megvalósítsa önmagát (a vágyaival együtt). Hogy akkor mégis miért van konkupiszcencia, miért vágynak az emberi természet általánosságban a rosszra, az a dolgozatban kifejtésre került, melyet itt nem ismétel meg. Azonban fontos hangsúlyozni, hogy mint Istenre irányított lények, nem csupán a rosszra vágyunk, hanem a jóra is. A földi állapotban ez a kettősség körülbelül 50-50%-os arányban van jelen (sok lelki irodalom alapján). A szerző másik tudatos megtévesztési szándéka abban le lehet fel, hogy úgy tűnteti fel a keresztény tanítást, mintha tényleg csak egyfajta „bűnkultusz” lenne, ami nem mutatja meg az ember jó oldalát. De éppen ez az, amit már írtam, hogy a kereszténység képes csak igazán visszaadni az ember méltóságát, ha felismeri, hogy Isten

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

gyermeke, rá irányított, őt befogadni képes, a végtelen Istent megérinteni képes létező.

„a szabad akarat tana ellentmond annak a dogmának, miszerint az ember átörökli az eredendő bűnt, illetve hogy csakis Isten az, aki eltörölheti ezt a bűnt. Ha az embernek ennyire nincs hatalma a bűnnel szemben, akkor nemigen mondható szabadnak sem.”

Erre írtam, hogy lokálisan valóban nem teljesen szabad az ember, de globális szintről nézve, és azt tekintve, hogy az egyszeri szabadságaktus megvalósításában élünk, igenis szabadok vagyunk. Jogos azonban, hogy a bűn átöröklésével kapcsolatban a szerzőnek fennakadásai vannak, de amint azt láttuk Rahnernél is, a bűn, mint Istenre irányuló személyes transzcendencia egzisztenciális elutasítása, ez nem örökölhető. A bűn, amikor áteredő bűnről beszélünk, mindig más jelentésben értendő (legalábbis Rahner szerint), mégpedig hogy olyan világban élek, mely mások bűne által is meghatározott. De ez nem ellenkezik, hanem összecseng a saját szabadságommal. Főleg akkor igaz ez, ha a dolgozatban már kifejtett megközelítésben gondolkodunk, azaz, hogy az isteni lét a legszabadabb, melyet éppen a bűnnel zárhatok el magamtól. Ha a bűnt, mint a rabság okát el akarom törölni, akkor Istenhez kell közel kerülnöm, mert az Isten a szabadság. Tehát evidens, hogy Isten nélkül nem beszélhetünk a bűn eltörléséről, és ez annál is inkább igaz, mert éppen az Isten távol tartása a bűn maga.

Ilyen módon nagyon egyszerűen tudtunk válaszolni a bosszantó – de helyenként jogosnak tűnő – támadásokra. Minden keresztény embernek szüksége lehet arra, hogy ne pusztán vakon, hanem értelemmel képes legyen megvédeni a hitét a 21. századi internetes keresztűzben. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy az Egyház is felismerje ennek a fontosságát, és hogy bátran és nyitottan vizsgálja meg azokat a katolikus nézeteket, melyeket hagyományos módon értelmezve logikailag védhetetlenekké válhatnak.

A mottó

Végül a dolgozat mottóját szeretném újra felidézni, és röviden megindokolni, hogy miért választottam ezt a mondatot kulcsmondatnak, azaz, hogy számomra mit jelent ez a néhány sor: *„Az ember éppen akkor jut el voltaképpen igazságához, ha tudatosan elfogadja és elviseli azt, hogy nem rendelkezhet a saját, tulajdon valóságával.”*⁴⁷

Már tudjuk, hogy a teljes szabadság Isten létében van csak jelen tökéletes módon. Az igazság pedig lényegében nem más, mint a

---

⁴⁷ [1]: I. fejezet/6., 49.o.

hazugság és mindenfajta káprázat elvetése, ide értve a loglocal léthazugságait is. Tehát az igazság tökéletes mértékben csak ott van jelen, ahol azt egyáltalán nem takarják el, ahol nincs fátyol, tehát ahol nincs Istentől való különállás. Tehát az igazság és a szabadság fogalmak mind abban közösek, hogy lényegében Isten attribútumai. Amikor tehát a mottóban azt olvassuk, hogy eljutni az igazsághoz, akkor mondhatjuk azt is, hogy eljutni Istenhez, vagy eljutni a szabadságra. Azonban a mottó második felében azt a feltételt láthatjuk, hogy ehhez el kell fogadni, hogy nem rendelkezhetem a saját valóságommal. Ez pedig úgy tűnhet, hogy a szabadság elvételét jelenti. Azonban éppen ezt értettük meg korábban Rahnernél és Hegelnél, hogy „*a világban való önelidegenülés*”⁴⁸ az, ami szükséges ahhoz, hogy a lény rátaláljon isteni önmagára. Tehát itt az, hogy „*nem rendelkezhet a saját, tulajdon valóságával*”, az azt jelenti, hogy nem élheti meg az Istentől különálló egójából származó akaratokat, hanem éppen önmagát kell elvetnie ahhoz, hogy eljusson a valódi igazságához, hiszen éppen ezek az akaratok azok, amik nem az állandóságra és így a szabadságra hívnak, hanem egyfajta állati rabságra. Ezekkel a megfontolásokkal a következő módon interpretálható a rahneri mottó: „*Az ember éppen akkor jut el voltaképpeni szabadságához, ha tudatosan elfogadja és elviseli azt, hogy nem rendelkezhet önmagával, mint különálló entitással.*” Ez pedig így elsőre paradoxonnak tűnhet, hogy az a szabadság, hogy nem vagyok szabad. Azonban már tudjuk, hogy éppen nem az ingaszerű döntéshalmazok azok, amik a szabadságot képviselik, hanem éppen az ellenkezője, az állandóság, egység, illetve, hogy képesek vagyunk ezekre.

Összefoglalás

A dolgozatban alapvetően 3 fő kérdést jártunk körbe a szabad akarat fogalmával kapcsolatban.

1. Hogyan lehet szabad akarat, ha a világunkban minden jelenségnek megvan az elégséges oka (Leibniz), tehát ha teljes mértékben ismerem a világot egy adott időpillanatban, akkor bármely más időpillanatbeli állapotot is le lehet belőle vezetni a fizikai törvényszerűségek ismeretében (Laplace)?
2. Egy az időben és tudatosságban szűk korlátok között élő teremtmény hogyan kaphat olyan felelősséget, mellyel a végérvényes állapotáról dönthet?
3. Egy a fogantatáskor teremtetett lélek mit tehet arról, hogy egy bűnös természetbe került bele, melyből csak kegyelem

---

⁴⁸ Lásd.: **Hiba! A könyvjelző nem létezik..** lábjegyzet az **Hiba! A hivatkozási forrás nem található..** fejezetben.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében

---

segítségével szabadulhat meg, amügy az örök kárhozát vár rá? Hogyan egyezik ez az Isten igazságosságával?

A három kérdésre három nézőpontból reflektáltunk: Aquila, Rahner és Ágoston teológiájából.

Az Aquila teológiája minden kérdésünkre logikus és érthető válaszokat adott. Sőt, továbbgondolva azokat, egyéb érdekes következtetéseket szűrhattünk le a világról, időbeliségről, tudatosságról, a különböző létszintekről és mindezek kapcsolatáról.

Rahner teológiája szintén kielégítő válaszokat adott az összes feltett kérdésre. Érdekes, hogy Rahner szabadságfogalmát az Aquila teológiájával megvilágítva sokkal érthetőbbé tette azt.

Ágostonnál az első kérdésre kaptunk kimerítő választ. Ez lényegében mind a 3 teológiában (Aquila, Rahner és Ágoston) megegyezik: a transzcendens ember mint nyitott lény képes a szabadságra. Ez az, amit a bevezetésben is említettem, hogy a 3 teológia ontológiai szempontból ugyanarra az emberképre hivatkozik, ugyanarra mutatnak, a transzcendentális egzisztenciára, annak megélhetőségére, és éppen ez a tanítás hordozza a teológiai értékük súlyát. A második kérdésre, az időbeliségre, az ember felelőségére Ágoston nem tudott számomra elfogadható választ felmutatni, többnyire az órigenista álláspontok elvetése miatt került Ágoston nehéz teológiai kérdésekbe, melyekből véleményem szerint nem sikerült győztesen kikerülnie. Ebbe a problémakörbe kerültünk bele az áteredő bűn és a kegyelemtan kapcsán is. Azonban ami Ágoston nagyságát mutatja, hogy még így is egy olyan tanítást hagyott maga után, mely gyakorlati szempontból helyesen mutatja meg az embert: kegyelemre szoruló bűnös lény, akinek folyamatosan imádkoznia kell az illuminatio kegyelméért.

Végül a saját álláspontomat mutattam meg, mint pusztá hipotézist, melyben Ágostonnal együtt állítom, hogy a rossznak nincs oka, valamint, hogy az idő fogalmát és Isten időtlenségét hogyan lehet az emanációs elméletekkel összhangba hozni. Valamint azt is megnéztük, hogy ugyanazt az igazságot pusztán a definíciók megváltoztatásával hogyan lehet teljesen új szemszögből felépítve megfogalmazni, és hogy éppen ezért milyen nehéz a fogalmi behatároltságokon túllépni, helyesen és félreértések nélkül diszkurzust folytatni. Ez akár egy esetleges dogmatikai újraértelmezésnél rendkívül fontos tényező.

A dolgozat legvégén még válaszokat adtam a bevezetésben idézett ateista támadásokra, illetve értelmeztem a dolgozat mottóját.

Irodalomjegyzék

[1] Karl Rahner: A hit alapjai, Agapé Kft, Szeged, 1998

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-teológia fényében

---

- [2] https://hu.wikipedia.org/wiki/Georg_Wilhelm_Friedrich_Hegel
- [3] Pável Márta: Akinek füle van a hallásra, az hallja meg!, magánkiadás, Budapest, 2009.
- [4] Nyíri Tamás: Filozófiatörténet, Jegyzet, Budapest, 1983.
- [5] Szent Ágoston: Isten városáról, I. kötet, Kairosz Kiadó, Budapest, 2005.
- [6] Szent Ágoston: Isten városáról, II. kötet, Kairosz Kiadó, Budapest, 2005.
- [7] Szent Ágoston: Isten városáról, III. kötet, Kairosz Kiadó, Budapest, 2006.
- [8] Szent Ágoston: Isten városáról, IV. kötet, Kairosz Kiadó, Budapest, 2009.
- [9] TÚLLÉPÉS, Az AQUILA katolikus közösség negyedévi folyóirata, HU ISSN 2064-7700, http://www.aquilapart.hu/?page_id=3538
- [10] http://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0354-0430,_Augustinus,_De_Civitate_Dei,_MLT.pdf
- [11] https://hu.wikipedia.org/wiki/Szent_%C3%81goston_tan%C3%ADt%C3%A1sa_a_szabad_akaratr%C3%B3l
- [12] Eckhart Mester: Leválni a világról, <http://www.tradicio.org/kaivalya.pdf>
- [13] Vanyó László: Az ókeresztény egyház irodalma II., Jel Könyvkiadó, Budapest, 2007.
- [14] https://hu.wikipedia.org/wiki/Karl_Rahner
- [15] Két katasztrófa egy személyben – 2. Exkurs: Karl Rahner és a teológia lerombolása <http://www.katolikus-honlap.hu/1501/schrems2.htm> (forrás: www.katholisches.info – 2015. május 8., Írta: Wolfram Schrems)
- [16] https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabad_akarat
- [17] Gottfried Wilhelm Leibniz, "Principes de la nature et de la grâce fondés en raison", 7. §, 1714.
- [18] Jézusról nevezett Szent Terézia: Önéletrajz, ford.: Szent Teréziáról nevezett Ernő atya sarutlan kármelita; Budapest, 1927
- [19] Kajguszuz Abdál: Bolondok könyve; Sudár Balázs fordítása; Terebess Kiadó, Budapest, 2003 – (Forrás: <http://mek.oszk.hu/03700/03702/03702.htm>)
- [20] Eckhart Mester: Leválni a világról; <http://www.tradicio.org/kaivalya.pdf>
- [21] Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2000

A cikk írója: Szeibert Márton mechatronikai mérnök, az AQUILA Párt tagja, aki 13 éve végez önkéntes tevékenységet az AQUILA szervezésében. A teológia, filozófia a kedvenc hobbjai közé tartozik. Egyéb írásai az AQUILA Magazinban olvashatók.

A szabadság Szent Ágostonnál és Karl Rahnernél az Aquila-
teológia fényében
